

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Nyílt levélre nyílt válasz. (Trsztyénszky Ferencz). — Mi fáj még? (—r —l.) — Róma és az evangéliom. (Schwalm). — Belföld
— Külföld — Vegyesek.

Nyílt levélre nyílt válasz.

Mélyen tisztelt nagytiszteletű úr!

Talán felesleges is mondanom, hogy nagybecsű kívánságát legnagyobb készséggel s örömmel teljesítettem. Hiszen ha a „Luther-társaság“ alakulásához s áldásos működéséhez fűzött reményeimet valami lehangolni képes, az azon jelenség, hogy egyházi életünk vezérférfiai, szellemi s tudományos czelebrításai közül oly kevesen méltatták figyelmre a kicsinyek türekvését. — Senki sem fogja tehát rossz néven venni, ha a szerény körből élénkebb üdvözlöt hangzik, valahányszor tagjainak kis száma egy-egy jelesünk nevével növekszik.

Nagytiszteletűséged csatlakozásának becsét előttem még inkább emelik kifejtett aggodalmi. — Oly férfiútól erednek, ki egyházát szívének teljességével szereti s szolgálja, kinek jelleméhez a kicsinyes akadékoskodásnak gyanúja nem fér; de meg tartalmilag is oly fontosak, hogy azokat komolyan méltatni kötelesség. S ha én, kit a czimzéssel megtisztelni méltóztatott, szerény véleményem kifejtésére vállalkozom: teszem azt nem azon czélből, mintha aggodalmait eloszlatni képesnek érezném magamat, mert azokat csak maga a társaság működése fogja tényekkel megszüntetni; de teszem az ügy érdekében, az eszmék bekövetkezhető tisztázása czéljából. — Alkalmom és feladat egyiránt komoly, kedves.

Mindenek előtt kijelentem, hogy én a mult évi október hó 8-án szerkesztett Luther-társasági alapszabályokat nem tekintem oly értelemben végleg megállapítottaknak, hogy hozzájuk többet szólni ne lehessen. A végleg megalakulandó társaság közgyűlésének feladata leend, végleges érvényű szabályokat alkotni. — Tekintem oly főbb vonásokban rajzolt programmnak, mely az alakulás kiinduló pontjával szolgál s a csatlakozni kívánókat a szándéklott intézvény czélja, feladata iránt tájékoztatja s a csatlakozás feltételeit megszabja. — S ennyiben kötelezőnek is tartom.

Elfogadom, hogy a szabályok 2. pontjában kitűzött czél nagyon általános; de hát ki tehet róla, hogy

egész evangélikus vallásos irodalmunk fejlesztést és terjesztést, sőt bátran mondhatom: megalapítást követel. Hogy a külföldön nem létezik ily feladatú társulat, igaz; de a protestáns külföldön nem is léteznek oly irodalmi viszonyok, mint nálunk. — Én is jobban szeretném, ha minden irodalmi tér egy külön társulat által műveltetnék, sőt még jobban, ha társulásra szükség nem volna, hanem minden munkás biztosan számítva azon közönségre, melynek művét szánta, kutatásainak gyümölcsét erkölcsileg úgy mint anyagilag maga élvezzi, folytonos ösztönül a további munkára. — Ezt az állapotot azonban még az ábrándok távol kódében látom csak; de előkészíteni kötelességünknek tartom.

Én megvallom, a hibát nem az alapszabályilag megállapított czélban látom, ott volna a hiba, ha a kijelölt eszközök valamennyijét egyszerre és erőszakolva akarná a társulat foganatosítani. — Ha talán a kezdeményezés első levében, mind a három szakbizottságtól követelné, hogy egyenlő arányú működést indítson meg s nem vezetné a kivített a lehetőség korlátai között, gyakorlatilag is gyümölcsöző egymásutánban; — ekkor sokat markolva, keveset fogna. — Helyesen vezetve, meggyőződésem, hogy a központosított működéssel, sokkal könnyebben ér czélt, mint szétforgácsolt, közös szellemi és anyagi kapocs s így támogatás nélkül működő társulatok.

Mint hogy az alapszabályok III. 3. 4. pontjait helyeselni méltóztatik, e pontoknál, azon észrevétellel, hogy a 3. inkább népies olvasmányokra vonatkozik, míg a 4. pont templomi s magán-áhitatosságra szánt imakönyveket óhajt létesíteni, s így rokon ugyan, de nem egy gondolatot fejeznek ki: nemcsak hogy nem tartom szükségesnek a további feszegetést, hanem kijelentem, hogy a társulat belmissziói jellegéből folyólag, e két pont alatt jelzett teendőt tartom első sorban megkezdendőnek.

A III. 5.—7. pontokra vonatkozó észrevételeit nem oszthatom. — Én úgy fogom fel a dolgot, hogy a „Luther-társaság“ ép annyira nem magán-társaság, mint nem az az „E. E. E. gyámintézet“. — A mily mértékben gondoskodik

ez az ev. egyház gyülekezetei anyagi szükségleteinek fedezéséről, ép úgy gondoskodnék amaz a gyülekezetek szellemi szükségleteinek kielégítéséről s lenne az egyház közegévé az alapszabályilag is jelzett három irányban — Vegyük sorra.

5. Ágendák és énekes könyvek. Ha valaki, úgy Nagytiszteletűséged nagyon jól tudja, hogy az ily egyházi irodalmi termékek szerkesztése s kiállítása óriási előtanulmányt, munkát igényel. — Senki sem gondolt arra, hogy az egyházkormányzat körébe vágjon, midőn e munka teljesítését a „Luther-társaság“ feladatául kitűzte; hanem a kivített ilyenformán képzeltük: Az ágendák s énekes könyvek összeállítását. mint tisztán irodalmi teendőt elvégzi az egyház irodalmi társulata, beterjeszti a kész munkát az egyházi hatóságoknak, s ha megnyerte az engedélyt, lehetőleg olcsón s rendeltetésökhöz méltóan kiadja. — Ezzel, úgy hiszem, legkevesebbet sem praejudikál az egyházi hatóságok jogteljességének, csakis segíti feladatuknak teljesítésében — anélkül, hogy a szükséges egyöntetűség legkisebb kárát vallaná. — Mit e tekintetben mostanáig egyes kerületek, gyülekezetek sőt egyesek megtehettek és megtettek, mért ne tehetné meg egy egyetemes jellegű társaság?

6. Hogy az iskola nem „res nullius“, hanem az egyházé, azt minden evangélikus vallja, s vallani kell az egyház érdekeinek szolgálatába álló irodalmi társulatnak is, sőt az egyház és iskola között létező kapcsolatot még szorosabbra fűzni szent kötelessége. Nem lehet feladata a kerületek, esperességek és gyülekezetek vagy egyesek nemes törekvését zsibasztani; de a versenyt fokozni s az eredményt gazdagítani talán oly törekvés, melyet előre elítélni még sem lehet. — A jónak legnagyobb ellensége a jobb; de ez ellenségeskedés csakis egyházi közművelődésünk javára szolgál. Hozzá járul még, hogy egyházi kormányzó testületeink gondoskodnak ugyan a népiskolákról, de középiskoláink vagy azokkal egyenlő fokozatu más intézeteink vallásos tankönyveiről még csak említés sem történik. — Vannak, kik a tankönyvek nagy sokaságát szerencsétlenségnek tartják, s a baj fokozódásától félnek; én csak akkor tartanám e bajt nagyknak, ha minőségileg a létezőknél jobbat nem birna a társulat közvetítése előállítani. — A tankönyv-kényszernek barátja nem vagyok s épen azért azt helyteleníteni épen nem bírom, ha valamely társulat gondos kiadványaival válogatásra alkalmat nyújt a tanítóknak.

7. Sok oldalról hallottam a panaszt, hogy egyházunk körében nincsen tudományos irodalom, nincsen tudományos élet. — Talán volnának egyesek, kik egy élet gondolkozó s tanulmányozó munkájának eredményét közkézre adnák; de ha képzeletökben felmerül a sajtos boltja, még a gondolatról is lemondanak, hogy irjanak. — A közönség nem veszi meg a tudományos honi terméket, mert drága s a priori rossz és ott az olcsóbb és mindenesetre jobb német, holland, angol stb. irodalmi termék. — Tehát felesleges is. — Készséggel beismerem én a kulturnépek nagy fölényét a vallási tudományosság terén s azt hiszem, mint nekem, úgy a társulat egy tagjának s magának a társulatnak sem juthat eszébe ama kedvezőbb helyzetű népekkel versenyre kelni. De hogy ne legyen vagy épen ne lehessen saját, — szerény ugyan, de mégis saját tudományos irodalmunk, — tehát annyira szellemszegények volnánk, hogy míg minden nép sajátos charismájának erejével birt valóságos tudományi életet alkotni, nálunk arra még gondolni

se lehessen, s ha egy hazai ev. irodalmi társulat ezt célul tűzi ki magának előre is mondjon le célja elérésének még reményéről is: ezt a magunkról való lemondást elfogadni nem bírom, szegénységünknek ezen bizonyítványát aláírni nem merem, nem tudom. — Így például, ha találkozik egy megbízható szerkesztő, lelkes, munkaképes és munkakész munkatársakkal, mért ne indíthatna meg egy tudományos folyóiratot a „Luther-társaság“ támogatásával, mi által anyagilag jutalmazóvá, de olcsóbbá is lehetne a vállalat. Ha volna szerző, ki tanulmányának eredményét nyilvánosságra hozni akarná, de anyagilag nem áldozhat, mért ne segítené őt a társulat? Nem kívánkozunk mi a nagy protestáns világirodalom díszhelyére, de hogy körében egy szerényke kis helyet nem foglalhatnánk s ne foglaljunk el, ez a lemondás kevesebb a szerénységénél, ez élehetlenség. Hogy a „pártoljatok majd irunk, irjatok majd pártolunk“ kényszerhelyezetből meneküljünk, a „Luther-társaság“-ra van szükség. — Csak plántáljunk és öntözzünk, Isten megadja az előmenetelt (I. Kor. III. 6—8.) s bizzuk Isten országának termő erejére az elhintett magot, majd fog az hozni: „először füvet, azután fejet, azután gabonát a főben“ (Márk IV. 28.). — A szellemi élet istenadta törvényét e téren sem változtathatjuk meg. — Hogy a laikusok nem veszik a tudományos műveket? Irtunk nekik? megkínáltuk őket? Hátha szakfőrfiaink is, biztatva a tudományos munka gyümölcseinek élvezetétől még alaposabban s céltudatosabban fogják magokat képezni a külföld remekein, saját egyházuk javára? Hogy első sorban a hazai egyháztörténelem művelése vegye igénybe tudományos foglalkozásunkat, ezt én is helyeslem.

A mi végül a nyelvi kérdést illeti, nem szólhatok a társaság nevében, de egyéni nézetem, mely többek között a dunántúli testvérek nézetével is találkozott, hogy a népies olvasmányok s az istentiszteleti s magán áhitatosságra szánt kiadványoknál egyházunkban élő mind a három nyelvre legyünk tekintettel, én hozzá tennem még a népi iskolai tankönyveket is; de maga a tudományos munka csakis magyar nyelven folyjon. Ezt kívánja a tudományos élet egysége s a hazai evang. protestáns egyházi élet e téren létesülhető közössége.

Annyit teszünk, mennyit birunk!

Röviden kívántam jelezni elfoglalt álláspontomat. — Egyházi közvéleményünk ítéljen; én belenyugszom határozatába. Hisz engem sem vezérel más, mint ev. egyházunk jóléte s mert e főtörekvésben találkozunk, az eltérések kiegyenlítése is lehetővé válik s mi egyesülhetünk a közös munkára, az „egy szükséges dolog“ hirdetésére.

Pozsony, 1885. évi januárhó 26-án.

Trsztyénszky Ferencz.

Mi fáj még?

Sok szép nemes eszme pendített már meg, sok üdvös életbevágó indítvány tétetett már e lapok útján előttünk; sajnos azonban, hogy mindaz elhangzott, mint a kiáltónak szava a pusztában. Pedig a felvetett eszme és indítvány itt nyilvánosan sokaktól felkarolva, tisztázva, minden oldalról megvilágosítva, üdvös eredményekre vezetne bennünket.

Nagy eredmény volna már magában az is, hogy itt meghányva-vetve, megbeszélve a dolgokat, közgyűléseinket sok szószaporitástól mentenénk meg s nagyban megkönnyítenénk azok menetét. Mert hiszen nem egy tárgy kerül lapok útján közgyűléseinkre, ahol aztán a sok beszéd miatt alig lehet a tárgyak halmazát kellőleg elintézni.

A többek között közös fájdalmainkat is a közgyűlésekre viszzük; ott keresünk vigaszt, erőt, segítséget; a mi igen természetes protestáns életünkben, s különben is „nő az öröm, fogy a bú, hogyha közölve vagyon.“

Azt hiszem, s szeretem hinni, hogy előbb-utóbb tárgyalni fogják közgyűléseink azon sanyarú anyagi helyzetünk ügyét is, mely lelkésztársaink nagyobb részére már tarthatatlan s egyházunkra nézve is a mily káros, ép oly szegyenítő.

Beszéljük meg tehát a dolgot előzetesen.

Midőn Gerengay bátyánk e lapok 2-ik számában kiützte a zászlót e felirattal „Mi fáj még?“ s hadat üzent közös ellenségünknek, a nyomornak, mely kivált a falusi papok nagyobb részét sanyargatja, azt hittem, hogy az érdekelt falusi papok egytől egyig sorakoznak zászlaja alá s csak úgy özenlenek minden oldalról a buzdító, támogató cikkek, egyengetve a szabadulás útját.

Eddig azonban nem igen mutatkoznak a harcziak. Mi lehet annak az oka? Talán nem igen bíznak ügyök diadalában? Talán szegyenlik a harcot? Talán készen várják a sült galambot? De ezeket nem teszem fel egyikről sem. Hallgatásuk okát abban vélem feltalálni, hogy bizonyosan nem jutott el hozzájuk a harczi jelszó. Nem hordatják, nem olvassák a lapot, s ennek is csak a szegénység az oka. Hej bizony az sok jónak a megrontója!

Különben Gerengay bátyánk maga sem bizik a szegény falusi papok támogatásában; vert had az a nélkül is, gondolja magában, s azért is az erősebbekhez fordul; a gazdag parochiák papjait, a nagyságos és méltóságos előljárókat hívja fel, hogy segítsenek a falusi papok nyomorán.

Hát bizony én magam is a mondó vagyok, hogy ha valaki, hát ezek lendíthetnek ez ügyben legtöbbit.

Itt lent, magunk körül, hiába jajveszékelnünk, panaszaink süket fülekre találnak; legfőlebb szánalommal néznek ránk a jók; a gonoszok pedig csak kinevetnek bennünket.

Felülről kell azt megkezdeni. Az egyetemes gyűlés tegye meg az első lépést. Keressen módot, utat, készítsen tervet s küldje le hozzánk egy felhívó szózzal. Itthon is megteszszük a magunkét.

Csak ne halogassuk ez ügyet; mert bizony nagy kárát vallja maga az egyház.

De ha azt akarjuk, hogy az ügy mihamarabb az egyet. gyűlés zöld asztalára kerüljön, akkor elsősorban mindenesetre nekünk kell annak az útját előkészítenünk, a kik nyomasztó helyzetünknel fogva az iránt leginkább érdekelve vagyunk.

Sorakozzunk seregestől Gerengay bátyánk zászlaja alá s nem mondom, hogy kövessük a sztrájkoló pékek és kőművesek eljárását, bezárván a bibliát s beszüntetvén a prédikálás munkáját, sőt annál lelkesebben hirdessük az Úr igéjét. annyival inkább, mert az leghathatósabban pártolja és védi ügyünket, mendván: „hogy a kik a szent

dolgokban munkálódnak, a szent helyből éljenek — s méltó a munkás a maga bérére.“ Ne sztrájkoljunk tehát, hanem emeljük fel szavunkat itt a nyilvánosság előtt bátran és férfiasan s mondjuk el közösen, hogy mi fáj még? Hogy azt a fájdalmat, melyre Gerengay lelkésztársunk rámutatott, ha nem is mindnyájan, de igen sokan érezzük. És én hiszem, hogy jajkiáltásunkat, ha más nem, egyetemes felügyelő urunk ő méltósága leghamarabb meghallja és szívére veszi és megteszi a kellő lépéseket.

S hogy e munkáját megkönnyítsük, keressünk addig is utakat, módokat. Mondja el kiki a magáét; mert az igazi utat csak úgy találhatjuk meg.

Gerengay úr említi, hogy már Székácsunk Egyházi lapjában szellőztetett azon kérdés, hogyan kellene és lehetne a papi fizetéseket javítani. Jó lett volna tájékozásul egyet-mást felhozni, hogy mit mondtak e dologról a régiek. Talán az is megkönnyítené munkánkat.

Én most hirtelenében, röviden jelzem azokat, a miket arre vonatkozólag itt-ott beszéd közben hallottam.

Sokan czélszerűnek látnák a kisebb egyházak egyesítését, hogy a körjegyzői hivatalok mintája szerint körlelkésziségek állíttatnának. No ehhez sok idő kell és sok nehézséggel járna; de nem kivihetetlen. Sok helyen nem sokára magától is be fog következni.

Sokan valami országos domesztika-félet emlegetnek, közös alapot; a minek a legfőbb hibája az, hogy pénz kell hozzá, tehát épen az, a mivel nem bírunk. De hát, úgy mond, ha a tanítókért tud fizetni az egyház az állami nyugdíjba 12 frtot, nem fizethetne-e a papokért is, ha nem többet, legalább is annyit? Vagy ezek beérhetik a félkrajczáros offertoriummal is?

Ott van továbbá alakuló félben a Luther-társaság pénztára, növekszik a Leopoldiánum, az állam is hozzájárulhatna segélyével, a Baldácsi-alapból is juthatna valami, leendő alapítványok is kerülnének — s mit tudom én, mi más emlegetnek a közös alap forrásaiul.

De nem hozok fel többet; mert attól félek, hogy én kapok ki ezekért is.

Halljuk hát a szép szót másoktól is!

És most azzal végzem, hogy éljen Gerengay bátyánk!

—r —l.

Róma és az evangyéliom.

Némi kedvteléssel s tán gúnyoros mosolylyal is nézhetette a híres Erasmus 1506. évi ős utóján Olaszországban való tartózkodása alkalmával II. Juliusnak a Romagna győzőjének s a „zsarnokok megdöntőjének“ diadalmos bevonulását Bolognába, midőn ezen „csizmás és sarkantyús pápa a csatatér porától fehérült lábait a lakosság által csókoltatá, forgatván a kardot szt. Péter kulcsai gyanánt, ugratva lovát a lerombolt falakon át a pápaság nagy dicsőségére.“

Nem kevésbé mulatságos látvány tárult el az elfogulatlan nézők szeme előtt, midőn mult év utóján egy magyarhoni róm. kath. püspök harczi szenvedélytől égve, az újkori tudomány és haladás zsarnokai ellen az Erasmus-és Luther-féle civilisatio megvédése czéljából kardot rántva, híveinek tapsvihara és a sajtó magasztalása alatt, mint evangyéliomi míveltséget mentő nemtő diadalát ülte.

Hát Saul is a proféták között vagy? Mióta szokás Rómában az onnét oly számtalan átokkal sujtott modern civilisatio és az annyiszor ragályos pestisnek s tudj' Isten minek el nem címzett evangyéliom mellett síkra szállni? Megfordult a világ? Nem. „Mundus vult decipi, ergo . . .“ gondolta magában Schlauch főt. püspök úr s felcsapott góklernek, hogy ügyes szemfényvesztéssel elbolondítva a világot, kimentse a sarokba szorult filisteusok táborát vésztlősi helyzetéből. S íme részben sikerült is neki furfangos terve. Híveit sofistikus dialecticája által megerősítve azon rögeszmében, mintha valóban egyedül Róma volna hivatva az emberi társadalmat az azt fenyegető végromlástól megóvni, új ellenállásra felvillanyozta, s harsona harcriadása által az ellentáborban akár hányat megrezzentett s meghunyászkodásra birt.

Am legyen! Legyen ő a filisteusoknak seregében az óriásilag kimagasló Goliát; az Úr ébreszt magának egy Dávidot, ki megdolgozza homlokát. Íme Szabó Béla tisztelt kollegánk szedi javában a kavicsokat az igazság kristálytiszta folyamából s egyre hajítja parittyájával. Jó lesz őt követni. Hadd markoljak tehát én is egy párt s legyen szabad nekem is egynehány súlyos argumentummal segítségére jönni derék és bátor testvérünknek, ki körünkben legelső mert síkra szállni a hatalmas ellenel.

„A civilisatio az evangyéliomnak törvényes gyermeke,“ mondja a püspök úr.

Ne bántsuk a gyermeket, hanem lássuk, hogy bánt el Róma a most látszólag védszárnya alá vett gyermek anyjával — magával az evangyéliommal.

Mindenki előtt ismeretes, hogy a korábbi egyház minden adott alkalommal ajánlotta a laikusoknak a biblia olvasását; püspökök és tanítók, minők Cyprian, Chrysostomos, Athanasius, Jeromos. Ágoston és I. Gergely minduntalan sürgették a szent írásból, mint a hit tiszta és csalhatatlan forrásából meríteni. Azonban I. Miklós és VII. Gergely pápákkal egyszerre megváltoztak a viszonyok. A barátok újításai fokként nagyobbították az egyház és a biblia közti távolságot míglen nagyon is kétségesnek és kényesnek tűnt fel, egy oly könyvet adni a hívek kezébe, melyet az egyház maga is a librorum prohibitorum indexére tett. Ezen két pápa ennél fogva megtiltotta a szláv népeknek anyanyelvükön olvasni a bibliát, III. Ince pápa pedig minden kutató bibliaolvasót halálra köveztetéssel fenyegetett.

Az 1229-ben tartott toulousi zsinat egyenesen megtiltotta a laikusoknak akár az ó — akár az új testámentomnak birtoklását. A tridenti zsinat hasonlóképen azt határozta, hogy a bibliának olvasása általában inkább káros mint hasznos. Irott engedély alapján ugyan szabad volt olvasni olyan fordításokat, melyek az egyház által autorizálva és megerősítve voltak; ámde a püspökök, inquisitorok és papok csak olyan laikusoknak adtak arra engedélyt, a kikről feltehető, hogy lelki üdvök e mellett kárt nem szenved.

VIII. Kelemen pápa által azonban még ezen csekély privilegium is eltöröltetett, miután ő mindazokat, kik a bibliát anyanyelvükön olvasni merészelték, gályarabsággal sujtotta. XI. Ince 1687. évben kiadta a rendeletet, hogy „mindenki szolgáltassa ki bibliáját a helyben levő papnak, ki azt elfogja égetni.“ XI. Kelemen 1713. kelt bullájában elátkozta a jansenista Quesnel állítását, mely szerint „üdvös

és szükséges minden időben és minden helyen, hogy minden ember olvassa és kutassa a szentírást.“

A pápai széket a jelen században elfoglalók egymással vetekedtek a biblia-társulatok elátkozásában. VII. Pius egy 1816-ban kibocsátott bullájában megvallja, hogy fél a szentírás terjesztésétől, miután ez a legfurfangosabb vétség, mely által a vallásnak igazi alapja aláaknáztatik. Pestis az — mondja — mely kell, hogy orvosoltassék és gyökerestől kikapusztassék. Ugyan e pápának 1819-ben kibocsátott bullájában szemben az ír iskolákban foganatosított terjesztésével a bibliának, konstatálja, miszerint ez a gaznak elhíntése, adván romlott tant, minek következtében korán beleoltatik a legveszedelmesebb méreg a gyermekek szívébe. XII. Leo a biblia-társulatokat „destruktív-farkas vermeknek“ tünteti fel és kinyilatkoztatja, hogy „a bibliának anyanyelvre való fordítása a szentírásnak egyenes hamisítása, mi által Krisztus evangyélioma átváltoztatik az ördög evangyéliomává.“ VIII. Pius a bibliát, mely társulatok által kiadatik, elnevezte a legveszedelmesebbiknek valamennyi ragadós pestis között. XVI. Gergely 1844. évi május 8. kelt s különösen a biblia-társulatok ellen irányzott bullájában, meghagyta a papoknak, hogy a bibliát ragadják ki a hívek kezéből. — IX. Pius 1850. évi január havában következőképen nyilatkozott: „A biblia-társulat a szentírást anyanyelvben minden, az egyház részéről adott jegyzetek és intések nélkül terjeszteni merészi. Furfangos csalás által a hívőt arra bírja, hogy azt olvassa. Ti, tisztelendő testvéreim, magatok fogjátok megítélni, mily éber elővigyázattal kelljen őrködni, hogy a hívekben szent borzadalmat gerjesszettek ilyen mérges olvasmány ellen.“

Hogy az 1805-ben alapított brit biblia-társulat működésében ellensúlyoztassék, Regensburgban egy r. kath. társulat léptettetett életbe, mely azonban tizenkét évvel később ismét feloszlott. 1851-ben tizenkét bibliaárus egy francia püspöknek unszolására III. Napoleon által Cayennebe deportáltatott. — A zillerthali tyroliak, mint javíthatlan bibliaolvasók, hazájokból kiűzettek s kénytelenek voltak egy porosz fejedelelemnél menedéket keresni.

Rómának haragja nemcsak a bibliának tisztán protestánsok által szerzett fordításai ellen irányult, hanem ép oly mód felett dühöngött róm. kath. tudósok által fordított bibliák ellen. A londoni biblia-társulat többnemű róm. kath. fordításokat adott ki, nevezetesen de Sacey-től Franciaországban, Scio-tól Spanyolországban, Leander van Ess-től Németországban és Martini-től Olaszországban.

A pápai székek erre vonatkozó nézete abból ítélhető meg legjobban, hogy Guiccardini gróf és hat barátja a biblia olvasásának főben járó vétsége miatt átokkal sujtattott, míg ugyan e vétségért a Madiiai törvényszék elé állítottak s a férj Francesco 4 évi s 8 havi fogságra ítéltetett Volleróban, s neje Róza 3 évi és 9 havi fogságra Luccában. 1870-ig minden biblia, mely a pápai állam határán által jött, mint dug-áru kegyelem nélkül elkoboztatott. Róma általában minden gondolható módon arra törekszik, hogy az evangyéliomot az élet útjáról leszorítsa s véka alá helyezze. Innét magyarázható azon vak dühe e század biblia-társulatai és az ezek által kiadott bibliák ellen.

Midőn 1870-ben a vatikáni zsinat sz. Péterben együtt ült egy 300,000 lélekre menő lakosság között nem találtatott több 200 darab bibliánál, tanúbizonyosága annak, mily

nagy tiszteletben áll az evangéliom a róm. kath. egyház székvárosában. Miközben a vatikáni zsinat ülésezett s a viták alkalmával nézeteltérések mutatkoztak, Dupanloup francia püspök sokáig hiába fáradozott szert tenni egy bibliára, hogy abból nézete mellett argumentáljon. A római könyvtárak nem merészeltek számára egyet megszerezni, mivel felette tartottak a vatikán haragjától. Nem maradt egyéb hátra, mint a porosz követséghez folyamodni s annak káplánától egyet kikölcsönözni. Ez volt akkor Rómában az egyedüli út és mód bibliához jutni, s a porosz követési káplánnak ezen bibliája, szerény nézetem szerint, leg-sújtóbb érv Schlauch püspök úr azon merész állítása ellen, mely szerint egyedül a róm. kath. egyház volna hivatva megvédeni a modern civilisatiót, mely mint maga is hangsúlyozza, az evangéliomnak törvényes gyermeke. Hiszen a felsorolt történelmi adatok eléggé bizonyítják, hogy nincs a világon könyv, mely veszedelmesebb volna Rómára nézve, mint a biblia; nincs mitől jobban rettegne s undorodna, mint az evangéliomtól, azon evangéliomtól, mely a püspök úr állítása szerint a mai miveltség szülőanyja. Ha már az anyával bánt el oly mostohául, mit várhat Rómától ez átokkal sújtott s megbélyegzett anya gyermeke — a modern civilisatió?

Schwalm,
pancsovai ev. lelkész.

B E L T Ö L D.

Költségvetés fölött folytatott országgyűlési vita.

(Vallás és közoktatás.)

Az idej költészetési vita az országházban a szokott-nál hosszabb időre nyulik. Lapunk is fordíthat figyelmet rá, különösen azon részére a vitának, mely a vallás- és közoktatási tárca előirányzata körül forog.

A vallás- és közoktatási tárca költségeloirányzatának tárgyalása jan. 21-én indult meg. Az első nap hozzá szóltak: az előadón (Ország S.) kívül Lesskó István, Irányi D., Tréfört miniszter és Fackh Károly. Országunk kevés a mondani valója. Konstatálván kulturális fejlődésünk folytonosságát, a költségvetést elfogadásra ajánlja. Már Lesskónak kifogásai vannak. Szerinte a nevelés és oktatáshoz megkívántató alapvetés a népiskolai nevelés terén elhibázott. Többet oktatunk, kevesebbet nevelünk. A vallás erkölcsi alapon való haladás szükségességét aposztrofálja.

Irányi D., míg egy részről előtte szóló panaszaikat osztja, addig más részről Schlauch ismeretes beszédjét (elmondta a Szent-István-társulat közgyűlésén. 1884.) elnezi, s végül határozati javaslatot nyújt be, mely szerint a miniszter utasítandó, hogy a vallásszabadság iránt törvényjavaslatot nyújtson be

Tréfört Á. helyesli a kiindulást és így helyteleníteni kénytelen, ha az oktatás nélkülözi a vallási alapot. Azonban Irányinak felelve, szerencsétlennek tartja, hogy Schlauch beszéde szóba hozatott, mivel kapcsolatban kifejezést ad azon meggyőződésének, hogy míg Schlauch beszédében vannak általánosságok, melyeket senki sem kifogásolhat, addig a részleteket nem osztja; de sőt bármely pártból alakult miniszterium nem oszthatná, mert ellenkező esetben „24 óráig sem

állhatna meg a parlamentben.“ Irányi javaslatára sincs szükség, mert oly vallásszabadság létezik különben is az országban, minőt egyebütt hijába keresnénk.

Fackh K. a Tereziánium mintájára berendezett felsőbb nevelő intézet fölállítását sürgeti.

Második nap.

Zimándy fölszólalása után, melyben épen nem tud tárgyilagossá válni, inkább személyesítő feleslővé lesz, Ugron Gábor beszéde következik. Valójában szép beszéd. Költői és philosophiai eszmékben gazdag nyilatkozat, mely bár a kath. autonomia védelmére készültnek látszik, mégis más tekintetben is szolgálatot tett fölszólalásával. Szóló szeretné az állam és egyház közti viszony radikális megoldását. A patronátusi jogot nem akarja a többi felségi jogoktól külön választani. Az igaz állam-eszme valóságát rajzolja, midőn azt felekezetenélkülinek nyilvánítja. A főpapi kormányzás autonomia nélkül, a hívek gyöngeségére fektetett kormányzás. A socialismusról is melleleg megemlékezik, midőn a socialismus legnépszerűbb támadó fegyverének a holtkéz-vagyon ellen való harcot tartja. Tagadásba vonja, mintha a vallás a tudomány és szabadsággal ellenkeznék. Szerinte oszlop a tudomány, a boltozatívei a vallás. Az ismeret országa a tudományé, a végtelen birodalom a vallásé. És ha a népe a vallás, a nép sohasem fog megütkezni azon, hogy az ismerés határai egy araszsal ismét tovább terjednek, mert tudja, hogy az ismeretlen maga végetlen. Fölfogja ismerni a nép, hogy azon arasznyi hódítása a tudománynak csak egy újabb kegyelme az Úrnak, kinek tetszett gyöngye szemeink előtt a fátyolt félre vonni, jutalmul az emberiségnek és ingerül arra, hogy vágya ragadja tovább az embert a tökéletesedés felé.

Jókai Mór védekező állásba helyezi magát Lesskó ellen s ügyes, szabatos distinctiót tesz a nemzetiségi áramlatok különféle nemei között. Ugyanis szerinte nem elnezendő pánszláv küzdelem az olyan, mely saját anyanyelvét kultiválni akarja, szokásait nem szégyenli, sőt azokat nemesíteni törekszik. Azt sem tartja pánszláv áramlatnak, ha a haza iránt teljesítendő szolgálatokból kiki a maga osztályrészét követeli s a kötelesség teljesítéseért a maga jutalmát elvárja. Végre azt sem veszi pánszláv üzelemnek, ha valaki a magyar kulturális törekvéssel parallel a maga nemzetiségének kulturális törekvését állítja oda. Leküzdendő áramlatnak csak azt tartja, midőn valaki kifelé néhezkezik és a magyar állameszmét támadja meg.

Kiss Albert a helyes irányban vezetendő közoktatási ügynek garantiáit nem épületek emelésében látja, midőn Tréfört érdemeit elismeri.

Rostaházy Kálmán védelme alá veszi Schlauchot s ennek a Szent-László-társulaton mondott beszédjét.

Komlóssy Fer. nem írja alá sem azt, mit Irányi, sem azt, mit Tréfört mondtak. Ő nagyon is naiv akar lenni, midőn a „mea culpa“-t a papságnak kívánja szájjába adni.

Harmadik nap.

Bessenyei Ernő a tanítók nyugdíjazásával foglalkozik. Az 1875. XXXII. t.-cz. nyugdíjazási szabályokat nem találja kielégítőknék, előnyösebbekre módosíttatni kívánja.

Tréfört igéri, hogy majd midőn azon intézet fennállásának tizedik évét eléri és ez a jövő év, enquete-et fog egybehívni, és megvizsgáltatja az egész nyugdíjalapot, és a mennyiben a törvényt a tanítók érdekében és az ő hasznukra módosítani lehet, a módosítást szívesen megteszi.

Zsilinszky Mihály elsőben is indokát adja annak: honnan van szerinte, hogy a parlament többsége Irányinak már 15 éven át megújított határozati javaslatát a vallásszabadságról mindig ellenzi? Az egyik ok: hogy nem választja meg a kellő időt annak benyújtására; a második beszédének azon része, melyben a baptisták üldözéséről beszélt. És itt szép logikával, nemes értelemmel adja elő tapasztalatait, melyeket úgy a baptisták mint a nazarénusok körül tett. S ez alkalmat arra is fölhasználja, hogy a vallásszabadságot gyönyörűen dicsőíti, de egyszermind annak törvényeivel is megismertet a gyakorlati életben. Érinti ő is a kath. autonómiát, mely szerinte magában a kath. egyház kebelében nem oldható meg a nélkül, hogy azon hatalmas szervezetű egyház alapelvei fel ne forgattassanak. Nem hiszi, hogy a kiváltságos papság harcra indítani az alkotmányosság ellen. Végül egész melegséggel hangsúlyozza, hogy a kiváltságok kora lejárt, következik az egyenjogúság, a viszonyosság és testvériség kora.

Tréfört ez alkalommal másod ízben történt föl szólalása különösen Ugron tegnapi fejtegetéseivel bőven foglalkozik, a mikor is különösen arra nézve tesz határozott ígéretet, hogy az alsó klérus anyagi helyzetén javítani fog; mert sokan vannak, a kik mindennapi szükségleteiket sem képesek fedezni.

Helfy Ignác szemére lobbantja a miniszternek, hogy nem a szatmári püspök volt az első, ki kimondotta, hogy a legfőbb kegyüri jog nem tartozik alkotmányos ellenőrzés alá, hanem maga a miniszter. Magára a közoktatási tárczára térve át, konstatálja miniszteri jelentések alapján, hogy gymnasiumaink és egyetemeink túl vannak halmozva. Kimondja, hogy a népiskolai és reáltanodák tantervei nem felelnek meg a czélnek, melyre szánva vannak. A polgári iskolák megszüntetését, s ezek helyébe ipar-, földmives- és kereskedelmi (hozzáteszi a nőit is) iskolák fölállítását sürgeti.

Jánossy János hangsúlyozza Zimándyval szemben, hogy alaptalan recriminációk és vádaskodások helyett tegyük kezünket az ekeszarvára s igyekezzünk az iskolákban a valláserkölcsei munkakört betölteni.

Hermann Otto a budapesti tudományos egyetem dolgaikat szellőzteti. Szerinte van kétféle egyetemi tanár: proletár és nábob. Ezen provokáló észrevételre Szilágyi Dezső felel.

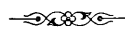
Nentvich Károly a tanszabadságot írja zászlajára. Végül ajánlja, hogy a tanpénzek az órák és a tanítványok arányában osztassanak be.

Tisza Kálmán kifejti, minő szempontokat tart irányadóknak az egyházakkal szemben követendő politikában. A kath. autonomia kérdését nem látja tisztázottnak. Ő sem tartja helyesnek, hogy vannak, kik a szatmári püspök föl szólalásából törvényhozási intézkedést követelnek. Hermann Otto nézete ellen, melyben a valláserkölcsei nevelést szembe állítja a positiv tudás-, a becsület-érzés- és emberszeretettel, határozottan tiltakozik.

(Folyt. követk.) *Bognár Endre.*

Budapest, 1885. jan. 25. A budai ev. egyház egyik iskolatermében diszes hölgy- és részben férfiközönség gyűlt össze e napon, hogy megtartsa alakuló közgyűlését a tervbe vett budai ev. jótékony nő-egyletnek. Hosszas küzködésnek eredménye ez. Még a mult évi karácson előtt több lelkes, buzgó hölgy összeállott, magukra vállalták a karácsonkor kiosztani szokott leányruhák megvarrását, azon határozott szándékkal, hogy ez összejövetelek alkalomával megbeszéljék egy nőegylet alapításának módozatait. Tervük sikerült, miután aláírások gyűjtése által elégséges számú hölgyek és férfiak részvételét biztosították maguknak, összejöttek, hogy az eszmének testet adjanak. Scholtz Gusztáv lelkész korelnöknek választatott, a ki meleg szavakkal üdvözölte a megjelenteket, azután föl szólította Szabó Béla segédlelkészt, hogy az előmunkálatokat terjeszse a gyűlés elé. Ez elmondta az alakuló egyület megelőző munkálkodást és eléterjesztette a kidolgozott és a szervező bizottság által elfogadott alapszabályokat, melyek csekély módosítással elfogadtattak és egy Scholtz, Sztéhló Kornél és Szabó urakból álló bizottság küldetett azok végleges kidolgozására és a belügyminiszternek való bejelentésére. Rövid tartalmuk: az egylet neve Mária-Dorottya-egylet, az egyházat alapító főherczegnő emlékére; czélja: a budai szegény családok segélyezése ruhával, élelmi szerekkel és fűtő anyaggal; munkálkodása: a téli hónapok alatt (Okt. 1—Apr. 1.) tart, a mikor egyes tagjai hetenkint egyszer (Szombat délután) összejönnek, a megvett kelméből ruhát varrnak és a segélyezés iránt határoznak. Az egylet élén áll egy elnök, két elnökhelyettes (egy hölgy és egy férfi), egy titkár és egy pénztáros. Ideiglenesen elnökhelyettesnek választatott Scholtz G., pénztárosnak Sztéhló Irén kisasszony, titkárnak Szabó B. Az elnök és második elnökhelyettes választása, valamint a többi tisztségnek végleges betöltése a min. jóváhagyás leérkezete után egybehívandó közgyűlés által fog eszközöltetni. Az egylet azonban addig is működni kíván és az első munkanapot jövő szombatra határozta meg.

A szép humanisztikus czélon kívül, mely az alapszabályokban foglaltatik, még azon czél is lebegett az alapítók szemei előtt, hogy ezen egyleti összejövétel, együttműködés által hölgyeink között ápoltság az egyháziasság és az összetartás szelleme, melynek elaltatására oly számtalan körülmény működik közre egy nagy városban. Vajha eléretnék ezen czél is!

K Ü L F Ö L D.

Magyar és német gazdálkodás Halléban.

„Külföldi tanulmányaink“ czím alatt a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ 3-ik számában cikk jelent meg dr. Szlávik úrtól, melyet mondhatom érdeklődéssel olvastam, különösen azért, mert magam is, habár sajnos csak „futólag“, kinn voltam Halléban a legközelebb elmúlt tanévben, melyből a cikkirója tárgyát meríté. Ezen bár látszatra csekély fontosságú, de valóban elég jelentékeny dologhoz hozzá szólni bátorodom.

Halléban kétféle gazdálkodást lehet megkülönböztetni, egy magyart s egy németet. — A magyar gazdálkodást dr. Szlávik úr a magyar stipendiumok elnyerése s élvezete

körül a maga csupaszságában és hiven túlzás nélkül fel-tüntette, úgy hogy ehhez csak azt kívánám még hozzá tenni, hogy a Poldtianum élvezői sem voltak különbek a deákné vásznánál, s hogy ők mégis eredményt mutathatnak fel, — de legtöbb esetben nem azon hosszú élvezeti időnek megfelelőt, — oka csak az, mert ők e tekintélyes segély-összeggel több évekig künn lehetnek. A baj tehát kétségtelen s orvoslása elodázhatlan. Hogy nehéz az orvoslása bizonyos, mert a diák furfangon a Fleissszeugniss bekövetelése nem fog ki. Én mindazáltal óhajtom, bár fogadnák el ezen indítványt az összes díjosztó bizottságok kerek hazánkban!

A magyar ifjaknak a stipendiumok körül ezen gazdálkodását a németek „ungarische Wirthschaft“-nak nevezték el dr. Szlávik úr szerint. Kétségbe nem vonom, de azt hiszem, e névre először a Bibliotheca hungarica-val folytatott üzelmeket keresztelték. Tudvalevőleg Halléban magyar könyvtár van; áll 3—4 ezer kötetből egyenesen a magyarok használatára. Gyarapodik a magyarok stipendiumából lefogott összegből, melyen évenként könyvek rendeltetnek és pedig 1831-ik évben kelt miniszteri rendelet alapján magyar irodalomból, főtekintettel történelmi s földrajzi művekre. Mi történt itt a legközelebbi két három év alatt? Az, hogy az egyetem által a könyvtár gyarapítására adott évenkénti 100 márkból magyar könyvekre vajmi kevés, sőt tavál egy fillér sem fordított. Magyar könyvtár német művekkel gyarapszik oly tudomány-egyetemen, mint a hallewittenbergi, melynek 200,000 kötetes könyvtára van! Gondolatnak is absurdum! Ez ellen a haza árulásnak bizonyos neme ellen már oda künn is felszólaltam. Mit gondolhatnak azok a németek, azok a schulcreimista K. és H. tanárok kikkél thea-estélyen Szlávik úr saját mondása szerint, sok magyarelles bókot rakott zsebre? Nemde ezt: Ezek a magyarok akarják nyelvüket rá erőszakolni náluk lakó véreinkre, hisz irodalmuk sincs, hisz ezek még ma is ázsiai homályban élhetnek!“ Vagy ha ezt nem, azt bizonyára: „mégis csak balgák ezek a magyarok, pártolhatnák irodalmukat s nem teszik, ez aztán az ungarische Wirthschaft!“ Így történt a hazafiságát csak szájjal hirdető, de tettel nagyon is a németnek bókoló legutóbbi könyvtáros idejében. Ő azzal indokolta e tettét, hogy ő theologiai kézi könyvtárt akart létesíteni a magyar könyvtárban, hozzá teszem, azon gyámoltalanok számára, kik ily szakkönyvekhez a 200 ezer kötetes egyetemi könyvtárban nem juthatnak. — Az ilyen gyámoltalan jobb, ha itthon marad. Az ilyen gyámoltalan kedvéért hazánkat lealázni, irodalmunkat elárulni bűn, ha a a árulással sok tekintetben azonos. — Ilyen gazdálkodás mellett bizony én is jobb szeretném, ha Berlinbe tétetnék át, majd gazdagítanák ott, tudom.

Ezuttal tehát felhívom az illető hatóságok figyelmét az ungarische Wirthschaft ezen második ágára is, hassanak közre, hogy ilyes irodalmunkat lealázó s ép ebből is ellenünk fegyvert kovácsoló üzelemnek vége szakadjon. Kérjék be a magyar egylettől a vett könyvek jegyzékét, s a könyvtárnokot, a ki mindig magyar, ha ilyesmi történik, büntessék meg honfiatlan magatartásáért. Ha üldözzük a pánszlávokat, üldöznünk kell az ilyeneket is!

Halléban ily vétkes ungarische Wirthschaft mellett a deutsche Wirthschaft még égbe kiáltóbb. Szlávik úr ezt megint jónak látta hallgatással mellőzni. Tudjuk, hogy

theológiát hallgató ifjaink, ha nem is egytől-egyig, szegénysorsúak, s hogy külföldön is tanulmányozhassanak, támogatásra szorulnak. Halléban van stipendium: „Cassay-Kubiny-Temlin“ hármast nevet visel, a mult században alapítva, eredetileg három különböző, ma már egyesített. — Ebből minden ide jövő theologus megkapja a részét. A Halléba kimenni szándékozó be is veszi számításába. Ezen stipendium a mai schulvereinos világban, nem hogy a tőkésített kamatokból növekednék, hanem szemlátomást fogy. Dr. Szlávik úr is bizonyíthatja, hogy abban az évben, mikor ő is kapta, körülbelül 2700 márkot, a rá következő évben még ennél is többet osztottak ki, míg tavál már csak 2364 márkot kaptunk belőle. Én szerintem tehát el-deutschewirthschaftoltak belőle 3—4 száz márkot! Hogyan lehet ez? Van-e nekünk jogunk bekövetelni számadásaikat? mert attól tartok, hogy egyszer azt halljuk: Halléban nincs többé magyar stipendium!

Tisztelettel s alázattal felhívom tehát az illető bizottság, illetőleg az illető egyházi hatóság figyelmét ezen körülményre!

Miután Pozsonyban van derék akademiánk, Eperjes kiegészítette tanfolyamát négyre: úgy hiszem, elkövetkezik lassanként az az idő, midőn nem igen sokan mennek ki. Úgyde, ha egy magyar van is Halléban ezen ösztöndíjból többet 300 márknál nem kap, mert a „Vorschriften“-ben ez áll: „Die ungarische (Cassay-Kubiny-Temlinsche). Dies Stipendium wird den aus Ungarn gebürtigen Studirenden je nach der Zahl der Bewerber conferirt. Der Betrag für jeden Einzelnen darf jedoch nicht unter 150 Mark und nicht über 300 Mark betragen.“ Azért tehát ezen eredetileg aligha létező határozatot meg kell másíttatni s kiadatni az összes kamatokat akárhány van odakiünn.

Továbbá e mellett sürgősen felkérem az illető egyházi hatóságot, intézkedjék, hogy a szászok ezen őket semmiképp meg nem illető stipendium élvezetéből zárassanak ki. Már az idén is tudva theologiai intézeteink új rendezkedését, többen jelentek meg Halléban, még megérhetjük, hogy ebből a stipendiumból is, miként Jenában a szabad asztal élvezetéből az idén, magyar ifjainkat kiszorítják a vérrokon szászok. Így módosítva a kiosztási tervezet a majdan kimenő ifjaink tekintélyes összeggel rendelkezhetvén, anyagi megélhetés gondjaitól szabadon tanulmányozhatnak, nem lesznek kénytelenek csak „futólag“ künn lenni, hanem mint a méhek valóban megrakodtan térhetnek vissza édes hazájukba.

Addig is azonban, míg e téren a lelkemből óhajtott s az illető egyházi hatóság által bizton kivívottnak hitt állapot bekövetkeznék, csak menjen ki, a ki teheti, mert a mellett, hogy tapasztalatokban s ember-világ ismeretben gazdagulva ott künn a büszke német világban hazájáért lángoló szeretet szí magába — a mi már magában véve is nem született magyarnál dicsérendő, tavál volt is reá eset — tanul is valamit. Sőt a nyelvtan tanulása is nagyon helyén való, a nyelvbéli finom különbségeket itt sajátíthatni el ép a németektől.

Kérelmem még egyszer megújítva, zárom rövid ismeretésemet. Vajha ne lenne szavam elhangzó szó!!

Varga Pál,
segéd-lelkész.

V E G Y E S E K.

— 1884. évre tartozásban levő olvasóinkat hátralékaik törlesztésére tisztelettel kérjük; mert vállalatunkat csakis úgy tarthatjuk fel, kiadói kötelezettségeinknek csak úgy felelhetünk meg, ha az előfizetések pontosan befolyanak.

Gyülekezeteink életéről szóló értesítéseket kérünk!!!

Mindenkit, ki egyháza iránt érdeklődik, kérjük: sziveskedjék a legcsekélyebb, akár gyülekezeti s iskolai, akár személyi eseményt pl. egy levelező lapon velünk közölni.

A cikkek terjedelménél sziveskedjenek a szerzők lapunk szűk terére figyelemmel lenni.

Kéziratokat vissza nem küldünk.

Szerkesztő.

— Az 1870. évi egyetemes gyűlés jegyzőkönyvének két példányát megfelelő áron azonnal megveszi

B. Prónay Dezső,

Budapest, V. ker. bálványutca 20. sz.

— A Luther-társaságra fizettek:

	alaphoz:	évdíjakban:
Háfenschér Károly	— frt. — kr.	4 frt. — kr.
Szabó Béla	— " — " 4 " — "	— " — " 4 " — "
VI. kimutatás	601 " 41 " 115 " — "	— " — " 601 " 41 " 115 " — "

Vagyonösszeg 601 frt. 41 kr. 123 frt. — kr.

Ez összeg a társaság javára a takarékpénztárban van elhelyezve.

A társaság eszméjét pártoló urakat tisztelettel kérem: sziveskedjenek megjelölni, hogy adományuk az alaphoz tőkésítve csatoltassék-e, vagy évdíj czímén irassék-e javukra, hogy a kimutatással való is e szerint szerkeszthessék.

— Ő Felsege a király a fanciesali ág. hitv. ev. gyülekezetnek, iskolája helyreállítására és felszerelésére száz forintot kegyeskedett adományozni.

— Az eperjesi ág. hitv. ev. theológián az 1884/85-iki tanév nyári semesterében következő előadások tartatnak: Mayer Endre, az exeg. tanára előadja az új-szövetségi theológiát heti 4 órán a 2—4., s magyarázza a Galatákhoz írt levelet szintén 4 órán az említett évfolyamokban. — Vezeti a latin gyakorlatokat s tanít bibliai tót nyelvet heti 1 órán mind a 4 tanfolyamban. Végül folytatólag magyarázza Jézus történetét a 3. és 4. évfolyamban 1 órán. Tillisch János, dékán-tanár előad újkori egyháztörténetet és archaeológiát az 1. és 2. évfolyamban heti 2 órán, az 1., az ó-szövetségi írásmagyarázatot 3 órán a 2—4. évfolyamban s előad bölcsészettörténetet 4 órán az 1. évfolyamban. Utóbbi tárgyat hallgatják az 1. éves joghallgatók is. Dr. Szlávik Mátyás, a rendszeres theologia tanára előad magyar ev. prot. egyháztörténetet 4 órában az 1. és 2. évfolyamban, magyarázza a parabolákat 3 órán az 1. s folytatólag az ágostai hitvallást 1 órán mind a 4 évfolyamban. Ugyancsak folytatólag ismerteti a symbolikában a református s a sektaprotestantizmus tanrendszerét heti 1 órán a 3. és 4. és vezeti a német homiletikai semináriumot 1 órán mind a 4 évfolyamban. Hörk József, kollegiumi igazgató-tanár előad neveléstörténetet és aesthetikát 2 órán az 1. és 2., azonfelül katechetikát saját kézi könyve nyomán 3 órában a 2. évfolyamban. Tanítja az egyházjogot heti 4 órában a 3. és 4. s vezeti a homiletikai és liturgikai semináriumot s a gyakorlati írásmagyarázatot 1 órán mind a 4 évfolyamban. Az egyházjogot hallgatják az államtudományi szakon levő joghallgatók is. Eperjes, 1885. évi január 23-án.

Sz. M.

— Újvidéki, nagy munkában, új templom építésében fáradozó gyülekezetünk értesítését nagy örömmel olvastuk, mint a gyülekezet áldozatkészségének s a megsegítő hitrokoni szeretet szép tanujelét. Az 1700 többnyire

szegény napszámosokból s vagyontalan iparosokból álló gyülekezet 5492 frt 60 krt jegyzett a templomépítésre. — Az összes bevétel: 10,930 frt 18 kr. Kiadás 7047 frt 61 kr. Maradék: 3882 frt 57 kr. s a hivatól várható 3000 frt. — A költségvetési előirányzat szerint azonban még kerek számmal 10,000 frtra van szükség. A templom fala az ablakokig elkészült. — Segítségért esedezik; ne hagyjuk. Istennek megsegítő kegyelme s a hitrokonok buzgalma képejtse a derék gyülekezetet a nagy munka befejezésére!!!

— A békés-csabai ev. egyház legutóbb tartott presbyteri gyűlésen elhatározta, hogy elemi népiskoláinak számát ismét egygyel szaporítja. Az új iskola építése már a tavaszon megkezdődik s benne, legalább remélhetőleg, a tanítás a jövő tanév kezdetével megindul. Ezen iskola a népes és áldozatkész egyháznak 21-ik iskolája lesz, melyekben kivétel nélkül képesített s hivatásuk magaslatán álló tanítók vezetik a reájok bízottakat az Úrhoz vezető ösvényen.

— A szentesi ág. hitv. ev. egyház felügyelőjévé egyhangúlag Mojszík Lajos szentesi ügyvéd lett megválasztva. E buzgó kis gyülekezet (lélekszám az anyaegyházban 406), mely leányegyházaitól a multban alig nyert valami támogatást. a mai napig 12,658 frtnyi tőkét gyűjtött, ebben 9012 forintot önkénytes adományokból építendő templomára. Erre a célra a mult évben néhai Jurenák Edé felügyelő örökösei — atyjuk ajánlata fejében — 795 frt 83 krt fizettek. Fábry Józsefné szül. Molnár Terézia 50 frtot hagyományozott végrendeletileg egyháznak. Az egyház tisztviselőinek évi fizetése 1947 frt 52 krt, egyházi épületeinek tatarozására 212 frt, iskolája tisztántartására s felszerelésére 41 frt 63 krt, jótékony czélokra 17 frt 34 krt fordított. 135 forinton imaházába harmoniumot szerzett. Macskási Sámuel volt tanítójának síremlékére 130 frtot gyűjtött. Nem alap nélkül zárta be tehát a lelkész évi jelentését egyházához az Úr azon biztató szavaival: „Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a ti Atyátoknak, hogy adjon nektek országot“ — jövőt.

— A tóth-györki evang. egyházban 1884-ben született: 23 fiú, 14 leány, összesen: 37; (ezek közül 32 törvényes, 5 törvénytelen. Konfirmáltatott: 8 fiú, 9 leány, összesen 17. Hirdettetett: 14 pár; eskettetett: 11 pár, melyek közül tiszta 9 pár, vegyes róm. katholicussal 2 pár. Meghalt: 8 fi-, 8 nőszemély, összesen 16. Hozzánk tért át 1 róm. katholicus egyházból, tőlünk ment át szinte 1 ugyanabba. A szülöttek száma már évek óta nem volt oly kedvező, mint a mult évben.

— A csanád-albertii egyház tülesvén az új templomi építkezésből eredő adósság törlesztésén, egy „egyházi alapítóke“ létesítésén fáradozik, mely tőkének az egyház határozata értelmében csakis kamatjai költethetők el. A mult 1884. évben e célra lakodalmi s keresztesli krajczárokból s kegyadományokból befolyt 155 frt o. é. — Ezen kívül az egyház a magas kincstártól részlettörlesztés mellett 20 kat. holdat vett, holdját 203 frtjával számítva. — Csak így mozogva lehet s lesz is a gyülekezet méltó az evangélikus névre, válik önmagának öröme s a hazai ev. közegyház díszére.

— Az alsó-kubini ev. egyházban született: 23 f., 26 l., össz. 49 gy.; ezek között törvénytelen: 1; meghalt: 10 fi, 30 nő, össz. 40; eskettetett: 7 p.; konfirmáltatott: 24 gy.; urvacsorával élt: 1683 egyén.

— A döröcskei (Szill, Gadács és Bónya leány-) gyülekezet mult 1884. évi népesedési statisztikája: született: 68 f., 68 l., össz. 136 gy.; törvénytelen: 6, halvaszülött: 8; meghalt: 43 f., 42 l., össz. 85; több született mint meghalt: 51 (1883-ban csak 34 volt több); eskettetett: 25 p. (köztük 2 esetben református evangélikussal); konfirmáltatott: 34 f., 17 l., össz. 51; urvacsorával élt: 1852; áttérés: 1 tőlünk, 1 hozzánk (kath.).